

Elektron dövlət və media-analitika

Gülzar Paşayeva

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Bakı, Azərbaycan
aliev_baku@hotmail.com

Xülasə - Məqalədə sosial şəbəkə istifadəçilərinin elektron dövlətin formalaşdırılması ilə bağlı ictimai sferanın tədqiqi məsələlərinə baxılır. Elektron dövlət xidmətlərinin aktuallığı və tələbatlığını öyrənmək üçün sosiometrik metodlar kompleksi öyrənilir.

Açar sözlər - elektron dövlət, sosial şəbəkə, media-analitika, kontent-analiz

I. GİRİŞ

Müasir dövrümüzdə elektron xidmətlərdən istifadə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün insanlar dövlətdən daha şəffaf və doğru məlumatların onlara asan yolla çatdırılmasını tələb edirlər. Dövlət idarəçiliyində də İKT-nin tətbiqi ilə inqilabi yeniliklər baş verir. Elektron dövlət mühitində hakimiyyət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyi, məhsuldarlığı artır, şəffaflığı, vətəndaşlar qarşısında hesabatlılığı təmin olunur, idarəetmə xərclərinə qənaət edilir. Müasir texnologiyaların yaratdığı üstünlüklərdən biri də İnternet-medianın sürətli inkişafıdır. Elektron xidmətlərdən istifadə ilə bağlı medianın fəaliyyətinin araşdırılması elmi aktuallıq kəsb edir.

II. ELEKTRON DÖVLƏT NƏDİR?

Bu gün İKT-nin yaratdığı üstünlüklərdən biri də əhəlinin rifahına xidmət məqsədi daşıyan elektron dövlətdir. Elektron dövlət vətəndaşlara və təşkilatlara göstərilən xidmətlərin səviyyəsini artırmaq üçün elektron vasitələrdən istifadəni nəzərdə tutur.

Layihə İKT-nin geniş tətbiqi ilə dövlət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyi və operativliyinin yüksəldilməsini, əhali, biznes qurumları, həmçinin öz aralarında əlaqələrin asanlaşdırılması və sərbəstləşdirilməsinə yönəldilmiş fəaliyyəti nəzərdə tutur. [5]

Elektron dövlətin nüfuz dairəsinin genişləndirilməsi, göstərilən elektron xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması və onların tam avtomatlaşdırılmış interaktiv xidmətlər şəklində həyata keçirilməsi çağdaş dövrün tələblərindəndir.

III. SOSIAL MEDIANIN ANALİZİ

Sosial medianın analizi təşkilatlara öz məhsullarının bazarada təsiri və rolunu müəyyənləşdirməyə kömək edir, həmçinin sosial mühitdə əməkdaş və tərəfdaşlarla iş haqqında müvafiq qərarlar qəbul etməyə imkan verir. Sayt sosial mühitdə milyardlarla şərhli analiz edir və nəticələrin siyahısını diaqram və ya müxtəlif konfigurasiyalı panellər şəklində təqdim edir.

Sosial medianın analizi nəticəsində aşağıdakılar mümkün olur:

- İstehlakçıların fikirlərini və marketinq kampaniyalarının təsirlərini nəzərə alaraq biznesi inkişaf etdirmək;
- Daha çox əsaslandırılmış qərarların qəbulu və müxtəlif funksional ərazilərdə ən yaxşı strategiyaları qurmaq;
- Sorğulara sürətli reaksiya göstərmək və problemlərin aradan qaldırılması nəticəsində sifarişçilərlə münasibətləri yaxşılaşdırmaq.

IV. ELEKTRON DÖVLƏTİN FƏALİYYƏTİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ

Elektron idarəetmə metod və texnologiyalarının inkişafının təsiri nəticəsində müasir dövlətin institusional şəklinin transformasiyasının öyrənilməsilə əlaqədar aparılan tədqiqatları aşağıdakı istiqamətlərdə qruplaşdırmaq olar.

1. Müasir cəmiyyətdə sosial-iqtisadi dəyişikliklərin tədqiqi, onların institusional strukturlar və elektron dövlətin komponentlərinin formalaşdırılmasına təsirinə xarakter və xüsusiyyətləri;
2. Konkret strukturların (hakimiyyət orqanları, kommertiya şirkətləri, vətəndaş cəmiyyəti təsisatları) qarşılıqlı təsir xarakterinin dəyişikliyinə gətirib çıxaran proseslərin dərinədən öyrənilməsi;
3. KİV-də elektron dövlətin formalaşdırılması ilə bağlı ictimai sferanın tədqiqi, proseslərin əks olunması xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi, İnternetdə ictimai fikrin, istifadəçi rəylərinin, elektron xidmətlərin keyfiyyəti və operativliyinin müəyyənləşdirilməsi; [3]

V. SOSIAL MEDİADA ELEKTRON DÖVLƏT XİDMƏTLƏRİNİN TƏDQIQI

Media sosial şəbəkələr və digər sosial media vasitələrinin müasir inkişaf mərhələsində tədqiqatçılar bu mənbələrə dövlətin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi və elektron dövlət xidmətlərinin tələbatlılığı haqqında məlumatların əldə olunduğu mənbə kimi müraciət edirlər. Eyni zamanda sosial medianın köməyilə ictimai fikrin formalaşdırılması modeli işlənilib hazırlanır. Müxtəlif tədqiqat praktikası elektron dövlət xidmətlərinin təhlili və informasiyanın əldə olunması mənbəyi kimi sosial şəbəkələrdən istifadə imkanlarına maraq yaradır, bununla yanaşı, tədqiq olunan obyektin gizli aspektlərini, yeni tədqiqat metodlarının tətbiqinin zəruriliyini göstərir.[2] Elektron dövlət xidmətlərinin aktuallığının optimal tədqiqi 3 aspektdə təqdim edilir:

- KİV-də müəyyən mövzu ilə bağlı "gündəmin" öyrənilməsi; statistik məlumatların fiksasiyası, ictimai fikir sorğularının nəticələri;

- kommunikativ müzakirə mühitinin öyrənilməsi, vətəndaşların bu problemlər ətrafında apardığı fikir mübadiləsi;
- elektron dövlət xidmətlərinin aktuallığı və tələbatlığını öyrənmək üçün sosiometrik metodların kompleksi; [4]

"Gündəmin" öyrənilməsi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

1. KİV-in kontent-analizi;

- öyrənilən mənbələrin məcmusunun müəyyənəşdirilməsi;
- seçilən xəbərlərin məcmusunun formalaşdırılması;
- hesab və hesablama proseduru vahidlərinin aşkar olunması;

2. İctimai fikir sorğuları və rəsmi statistik məlumatların təhlili

- İnternet istifadəçilərinin bölgüsü;
- dövlət və bələdiyyə xidmətləri portallarına müraciətlərin statistikası;
- hakimiyyət orqanlarının işinin keyfiyyəti barəsində əhali arasında aparılan sosioloji sorğuların nəticələri;

İnternet şəbəkəsində elektron dövlət xidmətlərinin müzakirə dərəcəsinin öyrənilməsi

1. Axtarış sistemlərində elektron dövlət xidmətləri mövzusunda sorğuların analizi.

- açar söz və söz birləşmələrinin seçilməsi;
- axtarış sorğularının tezliyinin analizi;
- elektron xidmətlər mövzusunda axtarış sorğularının analizi;

2. Veb-orientasiyalı avtomatlaşdırılmış proqram məhsullarının köməyilə sosial şəbəkələrin tədqiqi:

- Sosial şəbəkələrdə elektron dövlət xidmətləri problemlərinin müzakirə dərəcəsinin retrospektiv təhlili;

- Elektron dövlət xidmətləri mövzusunda informasiya məktublarının yayılması sürətinin analizi;
- Sosial şəbəkələrdə dövlət xidmətləri problemlərinin narahatlıq indeksinin müəyyənəşdirilməsi; [3]

VI. NƏTİCƏ

Kontent-analizin nəticələrinə görə, elektron dövlət mövzusunun populyarlığı və elektron xidmətlərdən istifadə haqqında nəticələri əldə etmək mümkündür. Rəsmi statistik məlumatların analizi ictimai fikir sorğularını, eyni zamanda dövlət xidmətləri portalına müraciətlərin tezliyini öyrənməyə imkan verir. Axtarış sistemlərində analizin aparılması İnternet istifadəçilərinin elektron dövlət xidmətləri mövzusunda olan marağını müəyyənəşdirməyə imkan verir. Beləliklə, elektron dövlətin tədqiqi sosial proses və hadisələrin analizini stimullaşdırır, hakimiyyət orqanlarının işinin keyfiyyəti barəsində əhali arasında aparılan sosioloji sorğuların nəticələri haqqında məlumatları əldə etməyə imkan verir.

ƏDƏBİYYAT

- [1] Ерохин А.В.1, Ерохина Л.Н.2. Социальные медиа и социальный компьютеринг в России и за рубежом: основные тенденции.
- [2] Алексей Аксенов. Влияние социальных медиа на государственную стабильность.
- [3] Бершадская Л.А. 1, Сергеева Л.С. 1, Чугунов А.В. 1. Востребованность услуг электронного правительства: возможности и потенциал исследования мнений пользователей социальных сетей.
- [4] <http://crisisdata.info/courses/social/styled-5/index.html>, Роль «новых СМИ» в современных политических процессах
- [5] <http://mincom.gov.az/>